

Ratko KALJALOVIC
General prof. dr ROZA PAPO
(2. II 1914—25. II 1984)

Posle kratke ali teške bolesti, 25. II 1984. god. umrla je general-major u penziji prof. dr Roza Papo, nosilac Partizanske spomenice 1941. god., redovan član Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije (sada Saveza) i Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Srbije. Njenom smrću izgubili smo jednog od pionira infektologije u našoj zemlji, posebno u Jugoslovenskoj armiji, u kojoj je kao dugogodišnji rukovodilac infektologijske službe i načelnik Klinike za zarazne bolesti Vojnomedicinske akademije u Beogradu, svojim samopregornim i sa puno entuzijazma radom doprinela razvoju savremene infektologije, ne samo u Jugoslovenskoj armiji, već i u građanstvu.

Roza Papo rođena je 2. II 1914. god. u Sarajevu, gde je završila osnovnu školu i gimnaziju, a Medicinski fakultet 1939. god. u Zagrebu. Nakon završenog lekarskog staža kratko vreme radila je u Bolnici u Sarajevu, a zatim kao lekar Socijalnog osiguranja u Begovom Hanu i u Olovu. Već početkom Narodnooslobodilačkog rata održava vezu sa partizanskim Odredom na Ozrenu, a početkom decembra 1941. god. mu se priključuje. U toku rata bila je na raznim vojnim dužnostima,

General prof. dr Roza Papo

počev od upravnika Bolnice Ozrenskog partizanskog odreda, do upravnika Hirurške pokretne armijske bolnice, na kojoj dužnosti ostaje do kraja rata.

Odmah po oslobođenju radila je neko vreme u Sanitetskom odeljenju, a zatim u Sanitetskoj upravi JNA. Početkom 1947. god. započela je specijalizaciju iz Infekcijskih bolesti, a nakon završene specijalizacije, od decembra 1950. god. radi kao specijalista-infektolog na Odeljenju za zarazne bolesti Glavne vojne bolnice u Beogradu. Septembra 1952. god. postavljena je na dužnost načelnika Odeljenja docnije Klinike za zarazne bolesti Vojnomedicinske akademije u Beogradu i na toj dužnosti ostaje do septembra 1969. god., punih 17 godina, kad prelazi na rad u Sanitetsku upravu Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu u svojstvu predsednika Glavne vojno-lekarske komisije i sa ove dužnosti odlazi u penziju.

Prof. dr Papo je bila izvrstan stručnjak infektolog i to kako u kliničkom radu, tako i u naučno-istraživačkoj i pedagoškoj delatnosti. Njenom odličnom stručnom radu doprinelo je bogato iskustvo iz NOR, a zatim i višemesečno stručno usavršavanje u Parizu i Lenjingradu. Požrtvovanost, izrazita humanost, velikosavesnost i odgovornost, osobine koje su krasile prof. dr Papo u toku NOR pri lečenju i negovanju brojnih ranjenika i bolesnika, bile su njeni kvaliteti i u docnijem lekarskom radu u Odeljenju i Klinici. Odličan dijagnostičar i terapeut, ona se nije mirila sa postignutim, već je stalno težila unapređenju stručnog rada. Uvodi nove metode dijagnostike i lečenja infekcijskih bolesti i time krči put razvoju savremene infektologije. Njeni radovi o dijagnostici i lečenju virusnih hepatitisa, tuberkuloznog i gnojnog meningitisa, dizenterije, šarlaha i drugih obolenja, plod su studijoznog izučavanja i bogatog iskustva. Naučni rad nastavlja i po odlasku sa Klinike na novu dužnost i to kroz studije ocene sposobnosti pripadnika JNA, čime je doprinela izradi niza medicinskih ekspertiza.

Objavila je veliki broj zapaženih stručnih i naučnih radova iz raznih oblasti infektologije, a brojni su i referati i saopštenja koje je prof. dr Papo izlagala na stručnim i naučnim sastancima i kongresima infektologa. Odličan pedagog, delom i rečju je, koristeći i veliko iskustvo iz NOR, vaspitavala generacije mladih lekara, infektologa i drugih specijalnosti, zatim pitomaca sanitetske oficirske škole i kadrova drugih medicinskih profila. Izvanredne stručne i pedagoške kvalitete ispoljavala je i u intenzivnom angažovanju u stručnim udruženjima, pre svega u Sekciji za infekcijske bolesti SLD, zatim u Udruženju infektologa Jugoslavije u čijim se osnivanjima među prvim ističe. Bila je i član Uređivačkog odbora „Srpskog arhiva za celokupno lekarstvo“ SLD.

Neizmernog radnog kapaciteta, veliki deo vremena provodi i u radu u društveno-političkim organizacijama, u svojoj mesnoj zajednici i u gradu. Bila je i član Saveta republike Bosne i Hercegovine. Zbog svojih karakternih osobna, otvorenost, pristupačnosti i druželjivosti bila je poštovana i cenjena od svih i svi su je voleli. Bila je član SKJ od marta 1942. god. i pored Partizanske spomenice 1941. god. nosilac je bila i velikog broja ratnih i mirnodopskih odlikovanja.

Zivo se interesovala za istoriju zdravstvene kulture naših naroda, posebno za istoriju vojnog saniteta u NOR i miru, te je bila redovan član Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije (sada Saveza) i Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Srbije.

Smrću prof. dr Roze Papo, razna stručna i naučna udruženja kao i društveno-političke organizacije u kojima se ona decenijama neumorno i sa entuzijazmom angažovala, izgubili su istaknutog člana, a sanitetska služba naše Armije svog vrsnog pregaoca.

Neka je hvala i slava prof. dr Rozi Papo za sve ono što je učinila za naše ranjenike i bolesnike, za našu medicinu i posebno infektologiju.

PRIKAZI KNJIGA

Živanović S., *Bolesti drevnih ljudi*. Srpska književna zadruga, Beograd, 1984, 290 stranica, šiveno i lepljeno, kartonske korice, veličina 18 × 24 cm, cena 1 500 din.

Prof. dr Srdoljub Živanović, profesor u Institutu za anatomiju Medicinskog fakulteta u Bolnici sv. Bartolomeja u Londonu, istakao se svojim radovima iz oblasti arheološke medicine odn. paleoantropologije. Jedna od njegovih knjiga „Ancient diseases. The elements of paleopathology“, objavljena 1982. god. u Londonu, a koju smo tada prikazali, pobudila je veliko interesovanje u naučnom svetu, a jedno izdanje je objavljeno i u Sjedinjenim Američkim Državama.

Potekao sa Medicinskog fakulteta u Beogradu, iz škole poznatog anatora prof. dr Branka Šljivića koji se bavio i paleoantropologijom, prof. dr Živanović je rano počeo da se bavi ovom granom nauke. Paleoantropologija nije samo jedna grana medicinske nauke, već je i sastavni deo drugih nauka biološke grupe čiji je cilj objašnjenje nastanka i razvoja životinja i čoveka u okviru paleobiologije, paleontologije, paleogenalogije, atropologije, arheologije, i dr.

Kako smo lično zainteresovani proučavanjem osnova razvoja medicinske misli i medicine od prapočetka ljudskog postojanja, nova knjiga prof. dr Živanovića nas je veoma zainteresovala. Naime, u svojim izučavanjima, paleoantropologija, i prof. dr Živanović, proučavaju na skeletima i vidne tragove raznih bolesti koje su u prastaro vreme napadale čovečiji organizam. Tu se mogu videti i tragovi degeneracijskih promena, ali i tragovi zapaljenjskih procesa. Sećam se tako rada prof. dr Živanovića na proučavanju lobanje jednog stanovnika Beograda ili vojnika iz rimskog perioda, na kojoj je pronašao jasne znake trepanacije zaušne kosti, u cilju lečenja komplikacije oboljenja srednjeg uva. I intervencije na lobanjama otvaranim hirurškim načinima u cilju lečenja, i na raznim kostima skeleta radi saniranja nastalih preloma, jasno mogu da ukažem istraživačima na razloge i načine takvog rada.

Prof. dr Živanović je proučavao nađene skelete naših predaka u području Starog Rasa, na obalama Dunava, u Vojvodini, i na drugim mestima, utvrđujući proučavanjem kostnih ostataka i njihovu starost, ali i promene, koje ukazuju na način ishrane, kao i na način života tih ljudi. Svi ovi podaci su od velikog značaja za utvrđivanje i socijalnog ponašanja ljudi u tim prastarim vremenima i za rekonstrukciju načina življenja pojedinaca i porodica, pa i naroda. Ovakvim proučavanjima može da se dođe i do podataka o socijalnim tokovima ali i njihovim poremećajima.

Radom prof. dr Živanovića, i drugih paleopatologa, paleopatologija je došla u rang drugih nauka, kao što su to biologija, medicina, antropologija, etnologija, arheologija i istorija, koje proučavaju život čoveka i sredine njegovog opstanka.

Ova nova knjiga prof. dr Živanovića nam ukazuje ne samo na činjenice koje su se davno odigrale, nego nam daje osnovu za razmišljanje i zauzimanje stavova u sadašnjem životu, ali i o budućnosti ljudskog roda i sveta kao celine.

Boraveći izvesno vreme u Africi, kao i prof. dr Živanović, mogli smo da se uverimo o značaju arheoloških istraživanja na ovom kontinentu, posebno onih u Keniji, Tanzaniji i Ugandi, gde su nađeni ostaci skeleta najstarijih ljudi sveta, a koji su omogućili i paleoantropološka istraživanja, veoma značajna za nauku.

Internacionalnim istraživanjima na ovom području izvršenim na ostacima praljudi, pa i našeg krapinskog čoveka, pridružio se svojim zapaženim radom i prof. dr Živanović, doprinoseći rasvetljavanju važnih antropoloških, etnoloških, etničkih i drugih po materiji bliskih problema veoma važnih i za teritoriju i stanovnike naše zemlje.

Pozdravljajući naučne radove prof. dr Živanovića, i njegovo doprinošenje proučavanju prastanovnika teritorije Srbije i Jugoslavije, očekujemo dalje rezultate rada ovog našeg istaknutog medicinar, anatora, paleoantropologa i paleoetnologa.

Prof. dr Slobodan Đorđević